

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา¹

อิสระ เจนรักสุข²

จากการศึกษาเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาของประเทศไทยซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความหมาย แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา และกฎหมายคุ้มครองพยานในต่างประเทศ และศึกษาเพื่อวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาของประเทศไทย เพื่อหาบทสรุปและข้อเสนอแนะ ในการแก้ไข ปรับปรุง หรือบัญญัติกฎหมายบางประการในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 รวมทั้งเพื่อหาแนวทางในการดำเนินการคุ้มครองพยานในคดีอาญาของประเทศไทยเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สำหรับกฎหมายที่นำมาบังคับใช้ในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาของประเทศไทย ซึ่งได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 โดยได้กำหนดประเภทของคดีที่พยานอาจได้รับการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษได้ ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 8 (3) กล่าวคือ (1) คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต หรือกฎหมายว่าด้วย สุลกากร (2) คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา (3) คดีความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นกระทำความผิดเพื่อการค้าเพื่อการค้า เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น และความผิดฐานพรากเด็ก และผู้เยาว์ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกัน และปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการค้าประเวณีหรือความผิดเกี่ยวกับ การเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณีผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณีหรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำความผิดการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี (4) คดีความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ได้แก่ ความผิดฐานอั้งยี่และช่องโจร ตามประมวลกฎหมายอาญา และให้หมายความรวมถึงความผิดอื่นใดที่มีลักษณะเป็นการกระทำร่วมกันโดยกลุ่มอาชญากร ที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีการวางแผนหรือเป็นขบวนการหรือ องค์กรลับอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน (5) คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้อำนาจตั้งแต่สิบปีขึ้นไป หรือโทษสถานหนักกว่านั้น (6) คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยาน

อย่างไรก็ตาม จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวข้างต้นได้กำหนดให้พยานในความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก อาจได้รับการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษได้ ซึ่ง

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.รติชัย รอดทอง และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวีศร เลิศธรรมเทวี และรองศาสตราจารย์พัฒนา เรือนใจดี.

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (บางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

กฎหมายฉบับดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไปแล้วโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งได้บัญญัติลักษณะเพิ่มเติมให้ครอบคลุม ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน และการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในส่วนนี้ กลับมิได้มีการบัญญัติให้มีการคุ้มครองพยานในคดีว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไว้แต่อย่างใด ส่งผลทำให้พยานที่รู้เห็นการกระทำความผิดไม่มีความมั่นใจว่าตนเองจะได้รับความคุ้มครองจากหน่วยงานรัฐ เมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ส่งผลทำให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ไม่อาจใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพสำหรับปัญหาการค้ามนุษย์ถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญและจำเป็นเร่งด่วนที่ประเทศไทยจำต้องแก้ไขซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดไปนั้น รัฐต้องใช้ความพยายามให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์อันจะนำไปสู่การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้ การรวบรวมพยานหลักฐาน จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ต้องให้ได้ข้อมูลและสิ่งที่เป็นหลักฐานให้ผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมารับโทษ นอกจากพยานหลักฐานที่เป็นพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุแล้ว พยานที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ “พยานบุคคล” ซึ่งในกรณีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ พยานบุคคลถือว่ามีความสำคัญ เป็นอย่างมาก กล่าวคือ พยานผู้เสียหายเพราะผู้เสียหายถือว่าเป็นผู้ถูกกระทำย่อมรู้ถึงกระบวนการ ขั้นตอนในการกระทำความผิด หากผู้เสียหายยอมให้การที่เป็นประโยชน์ การจะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษนั้นจึงไม่ใช่เรื่องยาก ดังนั้น การจะให้พยานผู้เสียหายมาให้การ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดีนั้น จึงจำเป็นต้องสร้างความมั่นใจให้พยานรู้สึกมั่นใจใน ความปลอดภัย ทั้งความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ตลอดจนความปลอดภัยของบุคคลผู้ที่ใกล้ชิดพยานเพื่อที่พยานจะได้ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ การคุ้มครองพยานจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือที่นำไปใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่มั่นใจในความปลอดภัยของพยาน เพราะวิธีการคุ้มครองพยานนั้นต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของพยานเป็นสำคัญและยังรวมไปถึงความปลอดภัยของบุคคลที่ใกล้ชิดของพยานด้วย ซึ่งจากการศึกษาบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองพยานในคดีความผิดฐานค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ยังมีประเด็นปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาข้อจำกัดการกำหนดประเภทคดีความผิดที่อาจได้รับการคุ้มครอง เนื่องจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 36 ได้บัญญัติให้นาวิธีการคุ้มครองพยาน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาใช้บังคับกับพยานในคดีความผิดฐานค้ามนุษย์ด้วย ซึ่งตามมาตรา 8 (3) กล่าวคือ คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือพาไปเพื่อการอนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น และความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณีผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี ซึ่งเห็นได้ว่า บทบัญญัตินี้ดังกล่าวให้ความคุ้มครอง

เฉพาะกรณีการคุ้มครองที่เป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการปราบปรามการค้าประเวณีเป็นหลัก ซึ่งไม่ได้ให้ความคุ้มครองการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ในกรณีอื่นแต่ประการใด จากช่องว่างของกฎหมายส่งผลให้การคุ้มครองพยานที่รู้เห็นการกระทำความผิดในคดีค้ามนุษย์ไม่มั่นใจว่าจะมีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองพยานหรือไม่ เมื่อถึงกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล จึงทำให้ไม่มีพยานที่รู้เห็นในการกระทำความผิดมาสืบเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด

2. ปัญหากรณีที่พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ขาดการคุ้มครองพยานในคดีค้ามนุษย์

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ยังล้าหลังและไม่ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยเฉพาะคดีความผิดฐานค้ามนุษย์ที่มีลักษณะการกระทำในหลายรูปแบบ ซึ่งนับวันมีการพัฒนารูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เช่น การหลอกลวงบังคับใช้แรงงานในสถานประกอบการกิจการประมง การบังคับให้เด็กและหญิงขายบริการทางเพศ เป็นต้น ประกอบกับปัญหาการขาดประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายในคดีค้ามนุษย์ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่กฎหมายคุ้มครองพยานในส่วน of คดีค้ามนุษย์นั้น ยังไม่มีความชัดเจนในบทบัญญัติ ของกฎหมายทั้งในด้านลักษณะความผิดที่จะได้รับคุ้มครองตามกฎหมาย และตัวบุคคลผู้ที่ได้มาให้การหรือเบิกความเป็นพยานไม่มีความมั่นใจว่าจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายหรือไม่ เพียงใด ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

3. ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการด้านการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ เนื่องจากว่ามาตรการพิเศษเป็นมาตรการที่ต้องคุ้มครองอย่างเข้มงวด กฎหมายจึงได้นำรูปแบบการดำเนินการตามมาตรการพิเศษจากต่างประเทศมาใช้เป็นแนวทางซึ่งกำหนดให้มีการย้ายที่อยู่ ดำเนินการเปลี่ยนชื่อและชื่อสกุล รวมถึงกระบวนการต่าง ๆ เนื่องจากพยานในคดีค้ามนุษย์มีความเสี่ยงสูงที่จะถูกทำร้ายทั้งจากองค์กรหรือจากผู้ที่มิอิทธิพล แต่ด้วยปัจจัยหลายประการทำให้ไม่สามารถดำเนินการตามมาตรการพิเศษมาใช้ในประเทศไทย กล่าวคือ การเปลี่ยนชื่อหรือชื่อสกุล เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่เปิดช่องให้กระทำได้ ซึ่งตามมาตรา 10 (3) กำหนดให้สำนักงานคุ้มครองพยานมีหน้าที่เพียงแค่ประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการเปลี่ยนชื่อตัวหรือชื่อสกุลเท่านั้น หากว่าสำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการดังกล่าวผ่านหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย และกระบวนการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนชื่อตัวหรือชื่อสกุล ซึ่งจะต้องผ่านกระบวนการปกติย่อมส่งผลเสียทำให้ความลับของการดำเนินงานคุ้มครองพยานถูกเปิดเผย และส่งผลต่อความไม่ปลอดภัยของพยานได้ ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งในการคุ้มครองพยาน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายคุ้มครองพยานของต่างประเทศอาทิเช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน 1994 ของประเทศออสเตรเลีย ได้ให้เป็นหน้าที่ของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ที่มีอำนาจดำเนินการจัดทำเอกสารสำคัญขึ้นใหม่ เช่น บัตรประจำตัวประชาชน การเปลี่ยนชื่อและจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพยานได้ด้วยตนเอง ซึ่งถือได้ว่าเป็นการปกป้องและคุ้มครองสิทธิในด้านข้อมูล และความปลอดภัยให้แก่พยาน และเป็นการปกป้องข้อมูลของพยานมิให้ถูกเปิดเผยได้โดยง่าย

4. ปัญหากำหนดระยะเวลาในการได้รับสิทธิค่าเลี้ยงชีพ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เนื่องจากกำหนดให้มีการจ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยานเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็น อาจขอขยายระยะเวลาได้ครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่ไม่เกินสองปี จากกำหนดระยะเวลาดังกล่าวยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองพยานที่มุ่งหมายให้ความคุ้มครองพยาน ทั้งก่อน ขณะ และภายหลังจากมาเป็นพยาน ซึ่งแตกต่างจากการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปที่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาเอาไว้

เพื่อให้การคุ้มครองพยานในคดีอาญามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งหมายให้พยานได้รับความปลอดภัยจากการมาเป็นพยานในคดี และสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมาย รวมถึงเพื่อเป็นหลักประกันให้พยานมีความมั่นใจในระบบกระบวนการยุติธรรม ผู้ศึกษาเห็นสมควรให้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. สมควรให้มีการแก้ไข ปรับปรุง มาตรา 8 (3) ด้วยการเพิ่มเติมฐานความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เพื่อให้การบังคับใช้ในส่วนการคุ้มครองพยานในคดีอาญามีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย กล่าวคือ

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 8 (3) แก้ไขเป็น “คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น และความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณีผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี”

2. สมควรให้มีการแก้ไข ปรับปรุง มาตรา 10 (3) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา พ.ศ. 2546 แก้ไขเป็น มาตรา 10 (3) “ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการดำเนินงานไว้ในกฎกระทรวง” นอกจากนี้ สมควรให้มีการยกร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการดำเนินการให้ความคุ้มครองพยานในมาตรการพิเศษแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และขยายความในมาตรา 10 (3) เพื่อให้การประสานงานในการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองพยานในมาตรการพิเศษเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 10 (3)

3. สมควรให้มีการแก้ไขปรับปรุง มาตรา 10 (2) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 แก้ไขเป็นมาตรา 10 (2) “จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยานจนกว่าพยานจะช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้” นอกจากนี้ สมควรให้มีการแก้ไขระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามเณร ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน

หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ในคดีอาญา พ.ศ. 2547 ข้อ 23 (2) แก้ไขเป็น ข้อ 23 (2) “ค่าใช้จ่ายในการจ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยาน หรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยาน โคนกำหนดให้พยานเบิกจ่ายคนละสามร้อยห้าสิบบาทต่อวัน” ทั้งนี้ เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิของพยาน ทั้งก่อน ขณะ และภายหลังมาเป็นพยาน เพื่อสร้างบรรทัดฐานและแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาพ เศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

- กัมปนาท ฅ วิชัย, พันตำรวจตรี. (2552). “การบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 ศึกษากรณีการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่จะไม่ถูกดำเนินคดี.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ช่อทิพย์ สุขเนาวรัตน์. (2549). “การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ในคดีอาญา พ.ศ. 2546.” วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ญาณิศา สุขภาคี. (2555). “การให้ความคุ้มครองพยาน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ในคดีอาญา พ.ศ. 2546: ศึกษากรณีการค้ำมนุษย์.” สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- นงศิริ นารถ เดิมกาญจน์ดี. (2549). “ความรับผิดชอบของรัฐต่อพยานในการให้ความคุ้มครอง ตามมาตรการพิเศษ.” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยวรรณ สุขทอง. (2555). “เหยื่อในความผิดฐานค้ำมนุษย์.” สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิชญ์นิตี คงประเสริฐ. (2555). “กระบวนการคัดแยกเหยื่อผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์.” การศึกษาค้นคว้าอิสระ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุนทรรัตน์ ศรีวรรณ. (2556). “การคุ้มครองพยานในความผิดฐานค้ำมนุษย์.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา.(2564).(ออนไลน์). จากเว็บไซต์:

[Online] Available URL: www.legalintel.co.th. (สืบค้นข้อมูล 3 กันยายน).

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติด พ.ศ. 2551.

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นและพิจารณาคำร้องขอใช้

มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548.

ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยคำตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามัญ ฤทธา ผู้บุพการี

ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานใน

คดีอาญา พ.ศ. 2547.